

Groen boven rood?

Felix Rottenberg is bereid een schoon milieu (groen) een hogere prioriteit te geven dan veel werkgelegenheid (paars). Na de commissie-Wolfson had de PvdA participatie al boven inkomen (blauw) verkozen. Vanouds vindt de PvdA uitgaven aan publieke goederen zoals scholen, ziekenhuizen en een eerlijke inkomensverdeling (rood) belangrijker dan inkomen. Het is echter onduidelijk of *rode* preferenties te verenigen zijn met *groene* of *paarse* preferenties¹.

Veel milieu-economen redeneren dat het goedkoper maken van arbeid en het 'duurder' maken van de natuur zowel de werkgelegenheid stimuleert als de kwaliteit van het milieu verbetert. Dit is een *canard*. Een vuiltax is namelijk een impliciete belasting op arbeid. Omgekeerd remt een belasting op arbeid vervuilende productie en consumptie, en is daarmee een impliciete vuiltax. Zolang de financiering van de collectieve sector versturende belastingen op arbeid vereist, leidt een groen beleid tot minder werk. *Groen* en *paars* gaan dus niet samen.

Er is geen tweesnijdend zwaard wat betreft de werkgelegenheid, maar zijn *groen* en *rood* wel met elkaar te verzoenen? Het antwoord op deze vraag hangt onder meer af van wat de gevolgen van een groen beleid zijn voor de grenskosten van publieke middelen. Een verschuiving van belasting op arbeid naar een vuiltax betekent minder verstoringen in de arbeidsmarkt. Bij een positieve loonelasticiteit voor het arbeidsaanbod gaan huishoudens meer werken. Daardoor wordt het draagvlak van de welvaartsstaat (dat wil zeggen de belasting- en premiebasis) groter en dalen de marginale kosten van publieke middelen. Een hoge en positieve loonelasticiteit voor het arbeidsaanbod maakt publieke goederen (inclusief herverdelen) dus goedkoper. Met andere woorden, de ecotax genereert meer middelen om ziekenhuizen, scholen, enzovoorts te bouwen en inkomens te herverdelen. Zo bezien slaat een ecotax wel twee vliegen in één klap.

Het antwoord op de vraag of een rode politieke partij er belang bij heeft een groen beleid te voeren, hangt ook af van de mate waarin burgers en bedrijven overgehaald kunnen worden om van vuile op schone activiteiten over te stappen. Indien dat erg moeizaam gebeurt en bovendien de loonelasticiteit van het arbeidsaanbod positief en hoog is, is het goed mogelijk voor een politieke partij zich zowel groen als rood te profileren. De vervuiling moet dan grotendeels worden teruggedrongen door een fikse verlaging van de werkgelegenheid en het productiepeil, want het aanmoedigen van schoon gedrag heeft weinig effect. Een vuiltax is dan een bijzonder doelmatige bron van inkomsten, omdat hij het gedrag van burgers en bedrijven nauwelijks verstoort. De vuiltax genereert veel publieke middelen en biedt de mogelijkheid tot meer collectieve uitgaven en herverdelen. Dit *groen-rode* scenario gaat dus gepaard met een pleidooi voor arbeidstijdverkorting.

Indien het echter makkelijk is schoon gedrag aan te moedigen en de loonelasticiteit van het arbeidsaanbod laag (of zelfs negatief) is, gaat een groen beleid vrijwel altijd gepaard met een lager niveau van collectieve uitgaven en een schevere inkomensverdeling. Onder dergelijke omstandigheden zijn de begrippen *groen* en *rood* in strijd met elkaar. De vervuiling van het milieu wordt nu voornamelijk teruggedrongen door substitutie van schone voor vuile activiteiten en veel minder door een daling van de werkgelegenheid en het productiepeil. De schade in termen van een hogere werkloosheid blijft dan beperkt.

We kunnen ons ten slotte afvragen in hoeverre een *blauwe* partij, die de collectieve uitgaven wil terugdringen en weinig belang hecht aan een eerlijke inkomensverdeling, een prikkel heeft om een *groen* beleid te voeren. Indien het substitutie-effect domineert en de loonelasticiteit van het arbeidsaanbod positief is, gaat een groen beleid altijd gepaard met een verlaging van de particuliere welvaart (consumptie en vrije tijd). Echter indien het inkomenseffect domineert, stijgt de particuliere welvaart en is het dus consistent voor een rechtse partij om een groen beleid te voeren. Aangezien dit empirisch bezien onwaarschijnlijk is, mogen we ervan uitgaan dat *blauwe* partijen er normaliter geen belang bij hebben een *groen* beleid te voeren.

Wat betekent dit allemaal voor een volgende coalitie? Een paarse coalitie van VVD en PvdA zal zich vooral sterk maken voor hoge werkgelegenheid en hoge inkomens maar het vechten voor een schoon milieu zal er bij inschieten. Voor een verscherping van het milieubeleid moet men bij Groen Links of misschien D66 zijn. Indien het aanmoedigen van schoon gedrag moeizaam verloopt, zal een verbetering van het milieu voornamelijk door een lagere economische activiteit bewerkstelligd moeten worden. Een coalitie van Groen Links, D66 en de PvdA is dan alleen mogelijk indien de PvdA de doelstelling van hoge werkgelegenheid loslaat. Als daarentegen een ecotax burgers en bedrijven massaal doet overstappen naar schoon gedrag, hoeft de werkgelegenheid niet sterk te dalen. Een coalitie van D66, CDA en PvdA heeft dan alleen succes indien de laatste partij bereid is in ruil voor een schoon milieu een scherpe daling van collectieve uitgaven en een schevere inkomensverdeling te accepteren.

1. Meer details over rood, groen, paars en blauw kan men vinden in A.L. Bovenberg en F. van der Ploeg, *Environmental policy, public finance and the labour market in a second-best world*, Discussion paper No. 745, Centre for Economic Policy Research, Londen, 1992.

F. van der Ploeg